

УДК 025.34/.35:027.7:378.637(477.63-22)

Л. В. Головка,

завідувач відділу комплектування та наукової обробки літератури
бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету,
просп. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 500086, Україна,
тел.: (0564) 71 57 34, 0671515997
e-mail: holovko.larisa@gmail.com

Г. П. Ростальна,

завідувач сектора каталогізації
бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету,
пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 500086, Україна,
тел.: (0564) 71 57 34, 0677968526
e-mail: rostalnann1208@ukr.net

**ВЗАЄМОДІЯ ПОШУКОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ
ЕЛЕКТРОННОГО І ТРАДИЦІЙНОГО (КАРТКОВОГО)
КАТАЛОГІВ**

Стаття висвітлює питання сучасного функціонування традиційних карткових каталогів паралельно з електронним, взаємодію їх пошукових можливостей. Вишівська бібліотека є і залишиться основним центром інформації, покликаним збирати, зберігати, надавати користувачам необхідну інформацію за їхніми запитамі. Пріоритетним напрямом діяльності бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету є створення власного електронного каталогу (ЕК). Це відкриває нові можливості в обслуговуванні користувачів, забезпеченні доступності фонду.

Ключові слова: бібліотека ВНЗ, алфавітний каталог, систематичний каталог, електронний каталог, програма «УФД / Бібліотека», пошукові системи бібліотеки, користувач бібліотеки, інформаційно-пошукова діяльність, бібліотечно-інформаційне обслуговування.

Вишівські бібліотеки є важливим структурним підрозділом вищої школи і зазнають потужного впливу таких глобалізаційних чинників, як глобалізація освіти й інформатизація простору вищої школи.

Коли зміни в усіх сферах нашого життя стали настільки швидкими, що сприймаються вже як постійний звичний стан, є розуміння того, що вишівським бібліотекам необхідне не просто встигати за цими змінами, а йти на випередження.

На сьогоднішній день бібліотеки перебувають у вирі боротьби за читача. Вишівська бібліотека є і залишиться основним центром інформації, покликаним збирати, зберігати, надавати користувачам необхідну інформацію за їхніми запитамі. Щоб оволодіти певним багажем знань, студент має добре орієн-

туватися в інформаційному просторі, вміти працювати з різними джерелами інформації, застосовувати на практиці отримані знання, визначати шляхи вирішення різних проблем.

Інформатизація цих бібліотек у світі досягла досить вражаючих масштабів: електронні каталоги, електронні підручники, електронна доставка документів, розроблення і наповнення веб-сайтів, використання мультимедійних засобів у роботі бібліотек. Варто зауважити, що інформатизація в низці вишівських бібліотек досягає свого можливого максимуму. Удосконалення техніки та програмних продуктів буде відбуватися і надалі, але форми їх використання в навчальному процесі й науковій роботі на сучасному етапі досягли високого рівня розвитку.

Сучасна бібліотека вищого навчального закладу забезпечує доступ до знань у процесі освіти і самоосвіти, тоді як низький рівень інформаційного забезпечення створює перешкоди на шляху до процесу отримання знань, студент змушений витратити більше часу на пошук необхідної інформації.

Найскладнішою і найперспективнішою сферою бібліографічної діяльності, спрямованої на задоволення індивідуальних інформаційних запитів, є довідково-бібліографічне обслуговування. У системі довідково-бібліографічного обслуговування нині спостерігається вдосконалення традиційних форм роботи та використання автоматизованих технологій. Користувач має право альтернативного вибору носіїв інформації та форми їх отримання.

Ознакою якісного та своєчасного інформування користувачів є ефективне задоволення їх інформаційних запитів. Сьогоднішній читач при пошуку інформації використовує як традиційні карткові каталоги та картотеки, так і електронні. Їх поєднання визначає успішне задоволення інформаційних потреб користувачів сучасної бібліотеки ВНЗ. Тому цей напрямок роботи залишається одним з основних у діяльності наукової бібліотеки.

Створення ефективної системи бібліотечно-інформаційного обслуговування неможливе без ведення, оновлення й удосконалення інформаційно-пошукового апарату.

Процеси каталогізації забезпечують функціонування каталогів: складання бібліографічного опису й індексування документів, організація, ведення й редагування каталогів. Ефективне функціонування бібліотеки неможливе без добре організованих каталогів як у традиційній, так і електронній формі.

Процес каталогізації є одним із найскладніших питань у бібліотечній роботі серед дослідників, які займаються питаннями каталогізації, у першу чергу слід відзначити науковців Харківської державної академії культури Е. Т. Карачинську, В. К. Удалову [1], В. В. Сєдих [7]. У різних аспектах досвід опрацювання документів висвітлюють фахівці з Національної бібліотеки України імені Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України, обласних наукових бібліотек [9]. Їхні дослідження стали значним внеском у вітчизняне каталогознавство. Велику увагу функціонуванню бібліотечних каталогів

у сучасних умовах приділяє відомий російський бібліотекознавець Е. Р. Сукіасян [10; 11; 12; 13].

Питання ефективності використання довідково-пошукового апарату до фондів бібліотек перебуває в полі посиленої уваги фахівців уже впродовж багатьох років. У галузевій періодиці та на наукових конференціях тривають дискусії щодо використання карткових каталогів чи відмови від їх ведення. Зокрема, це питання вивчали теоретики і практики в галузі бібліотечної справи України: О. Онищенко [4], Н. Оністрат [5], В. Осаула [6].

Зараз пріоритетним напрямом діяльності бібліотек є створення власних електронних каталогів (ЕК). Це відкриває нові можливості в обслуговуванні користувачів, забезпеченні доступності фонду.

Професор Я. Л. Шрайберг відзначає що «автоматизація бібліотечно-інформаційної діяльності – це вияв не лише сучасного науково-технічного розвитку, а й соціального прогресу: забезпечується не лише своєчасний і швидкий доступ користувачів до інформації та першоджерел, але загалом створюються умови для реалізації одного з головних принципів відкритого суспільства – принципу загальної доступності інформації та публікацій» [15].

Отже, відповідність змісту інформації потребам користувачів, її повнота, своєчасність, форма подання є критеріями ефективності науково-інформаційної діяльності бібліотеки.

Прикладом стали інформаційно-пошукові системи – бібліотечні каталоги. І саме цей процес інформатизації поставив перед вибором: поєднати електронний та картковий каталоги чи відмовитися від ведення традиційних (карткових) каталогів. Таким чином, відмову від традиційних та перехід на електронні інформаційно-пошукові системи треба визначити шляхом аналізу роботи цих ідентичних, на перший погляд, систем, а саме: виявити їх переваги та недоліки.

Досвід роботи в залі каталогів бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету показує, що інформаційний пошук документів є невід'ємною частиною успішного функціонування всієї бібліотечної системи, він є важливою складовою обслуговування запитів користувача.

Створення бібліотечних каталогів у книгозбірні Криворізького державного педагогічного університету розпочалося в 1930 р. із започаткуванням бібліотеки. Вже в перші роки функціонування створені абетковий і систематичний каталоги, які надавали доступ до більшої частини книжок. У 1933 р. книгозбірня отримала статус бібліотеки вищого навчального педагогічного закладу.

Весь час питанню каталогізації фонду бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету приділялася належна увага.

В інформаційному пошуку та задоволенні читацьких інтересів студентів та викладачів Криворізького державного педагогічного університету неабияку роль відіграє довідково-бібліографічний апарат наукової бібліотеки: абетковий та систематичний каталоги, каталог художньої літератури, алфавітно-предметний покажчик до СК, систематична картотека статей, красназнавча картотека,

реєстраційна картотека періодичних видань, картотека праць викладачів інституту, електронний каталог книг і статей.

Каталоги – це обличчя бібліотеки. З ними, насамперед, зустрічаються користувачі. Без каталогів неможливо гарне обслуговування користувачів. За ними бібліотекар разом із користувачем здійснює інформаційний пошук. Каталоги допомагають бібліотекарю як у рекомендації книг, так і під час комплектування та обробки нових надходжень літератури. Однак, першорядна роль каталогів полягає в тому, що користувачі мають можливість самостійно, без посередництва бібліотечного працівника, встановити наявність у даній бібліотеці літератури, яка їх цікавить. Каталоги переживають нині час незвичайного інноваційного розвитку. Інноваційні процеси, що розвиваються у вітчизняній бібліотеці, стосується не тільки сфери обслуговування читачів, а й оброблення й каталогізації літератури. Комп'ютеризація бібліотечних каталогів надає можливість оперативного обслуговування користувачів та задоволення їх запитів. Однак, поряд з електронним, залишаються затребуваними і традиційні каталоги.

Абетковий каталог, створений у 1930 р. відображає фонд бібліотеки, організовується й ведеться відділом комплектування та наукової обробки літератури, складається з трьох мовних рядів: українською, російською та іншими мовами; розкриває фонди бібліотеки за авторською ознакою (індивідуальних і колективних авторів) або назвою документів; виконує інформаційну, довідкову, пошукову функції; з 2010 р. картки в каталозі розставляються за зведеною українсько-російською абеткою; опис видань здійснюється згідно ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» та *ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання»*.

Алфавітний каталог є найважливішою частиною системи каталогів у нашій бібліотеці. З одного боку, він є найпростішим інструментом пошуку потрібної інформації для користувача, а з іншого, – є цілісною системою накопичення інформації в алфавітному порядку.

Основні переваги алфавітного каталогу – простота у використанні, доступність для будь-якої категорії користувачів, прямий доступ до інформації (читач відразу ж може отримати відомості про наявність у фонді документа і його шифр).

Систематичний каталог – каталог, у якому картки з бібліографічним описом документів розташовуються за галузями знань відповідно до Універсальної десятикової класифікації. У статті І. Лобановської та Н. Грудініної «Удосконалення традиційних карткових систематичних каталогів» [3] ще раз доводиться необхідність функціонування у бібліотеках карткових систематичних каталогів, їх удосконалення та підтримання у належному стані. Працюючи з картковим систематичним каталогом, читач ознайомлюється з фондом, оскільки

каталог – модель конкретного бібліотечного фонду і зворотно-хронологічна розстановка карток за роздільниками, зручна для користувачів.

Алфавітний і систематичний каталоги розміщені для широкого доступу читачів у читальному залі. Черговий бібліограф, який працює у цьому залі, консультує читачів з приводу правильного використання каталогу. Але робота з каталогами, вивчення читацьких запитів, виконання довідок однозначно вказують на необхідність не просто вдосконалення, а реорганізації більшості розділів систематичного каталогу, згідно зі змінами в Універсальній десятковій класифікації.

Також необхідно підтримувати в належному стані алфавітно-предметний показник до систематичного каталогу. Система посилань і відсилок має забезпечувати повноту інформації з теми, якщо література з окремих її аспектів зосереджена в різних розділах каталогу, а за алфавітно-предметним показником вона розташована в алфавітному порядку.

Останнім часом з розвитком інформаційних технологій основним інформаційним електронним ресурсом бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету є електронний каталог, що забезпечує користувачів бібліографічними даними про документи, що зберігаються у фонді, надає можливість отримати інформацію про місце зберігання документа, стан його доступності, кількості примірників.

База даних ЕК бібліотеки почала формуватися з 2007 р. Була придбана інформаційно-бібліотечна програма «УФД/Бібліотека». У статті І. Карпенко «Інформаційно-бібліотечна система «УФД/Бібліотека» [2] авторським колективом представлено загальну характеристику програми, завдяки якій колективом створюється ЕК. Модуль опрацювання документів у системі передбачає складання бібліографічного опису документа, його класифікацію, створення каталогів тем.

У системі «УФД/Бібліотека» передбачено, що кожний бібліографічний опис може належати одній конкретній групі користувачів-бібліотекарів. Така група є своєрідним «власником» бібліографічного опису. Тільки співробітник даної групи може редагувати даний опис. Належність бібліографічного опису встановлюється за головною групою користувача-бібліотекаря, який створив його і працює з ним. У такий спосіб весь каталог поділяється на частини, за кожною з яких відповідає певна група працівників.

У процесі впровадження системи «УФД/Бібліотека» з метою оптимізації роботи з заповнення форми «Бібопис документа» та для покращення якості бібліографічного опису документа було розширено випадуючий список полів, згідно зі специфікою складу фондів бібліотеки, у формі «Каталог документів»: вид документа (книга, брошура, збірник, монографія, автореферат, дисертація, складова частина документа журнал та ін.); у формі «Бібопис документа»: тип літератури (навчальна, навчально-методична, наукова, довідкова, художня, офіційна та ін.). Далі заповнюються поля «Автор», «Назва», індекс УДК,

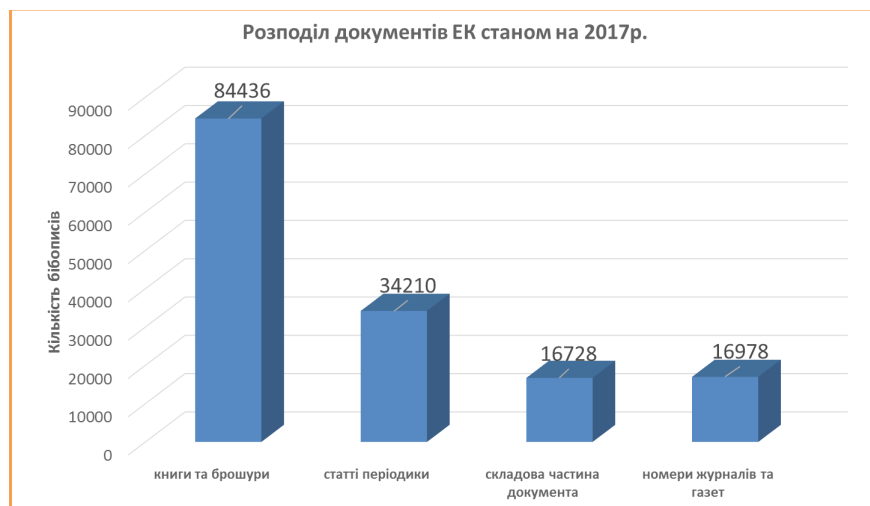
теми УДК, місце видання, видавництво, кількість сторінок, мова, ключові слова та ін. У формі «Примірники» заповнюються: інвентарний номер, кількість примірників, місце збереження документа, номер партії, у якій записаний цей документ, вартість даного документа. Наступним етапом буде перевірка відомостей, внесених до форми «Бібопис документа», доповнення необхідних полів і підполів, перевірка шаблону каталожної картки та роздрукування картки для поповнення карткових алфавітного і систематичного каталогів. Створення електронного каталогу є пріоритетним напрямом діяльності бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету. Формування ЕК розпочалось з введення бази даних з картотеки забезпеченості навчального процесу.

Коректно складений опис, зручний і різносторонній пошук по каталогу створюють імідж і для бібліотеки, і для нашого вузу.

Опис нових надходжень літератури складається у ЕК працівниками відділу комплектування та наукової обробки літератури. Аналітичний опис здійснюють працівники інформаційно-бібліографічного відділу. Ретрофонд вносять працівники відділу інформаційних технологій, згідно з бібописами на картках, які розставлені в алфавітному каталозі. Критерії успішного внесення – кількість правильних бібліографічних описів (назв документів) і примірників (інвентарних номерів) у ЕК.

Станом на 1 січня 2017 р. обсяг електронного каталогу бібліотеки становить 152352 документів [Л. 1].

У ЕК відображено майже весь фонд бібліотеки, за винятком шкільних підручників. Переважають в ЕК книги [Л. 2].



Л. 1. Розподіл документів ЕК станом на 1 січня 2017 р.



Іл. 2. Динаміка поповнення електронного каталогу (2007 р. – 2016 р.)

Отже, електронний каталог – самостійний пошуковий апарат, який відрізняється від традиційного каталогу особистим пошуковим середовищем: замінює карткові каталоги і картотеки, спрощує роботу з каталогами.

Зі створенням ЕК в бібліотеці значно підвищилася якість і швидкість пошуку документів, покращилася ефективність роботи бібліотекарів за мінімальних витрат часу на комплектування й оброблення.

Оскільки сучасна людина краще володіє комп'ютером, ніж бібліографічними знаннями, саме ЕК, на противагу традиційним паперовим каталогам, більше впливає на підвищення бібліографічної грамотності, спонукає до пошуку необхідної інформації. Крім того, розвиток ЕК надає можливості упровадити принципово нові технології обслуговування користувачів. Щоб забезпечити максимальне виконання усіх інформаційних запитів читачів, треба коректно формувати електронний каталог.

Як і традиційний, електронний каталог потребує контролю за якістю наповнення, постійного редагування, покращення сервісу пошуку інформації. Якісне формування одночасно й електронного, і традиційних каталогів потребує великих працездатностей співробітників відділу комплектування та наукового оброблення літератури й сектору інформаційних технологій. Відповідальність за редагування електронного каталогу несе редактор, який виявляє дублети, виправляє помилки у бібліографічних описах, додає інформацію, якої не вистачає, виправляє інвентарний номер, додає інвентарний номер з карткового генерального каталогу. Щоб уникнути дублювання у відредагованих описах документів, доступ до них відкрито лише співробітникам відділів опрацювання. Основні завдання відділів, які займаються формуванням ЕК, це – постійне введення нових документів, редагування тем УДК, проведення пересистематиза-

ції (створення таблиць відповідності від однієї класифікаційної системи до іншої, згідно з новими класифікаційними таблицями).

Електронний каталог відіграє в бібліотеці важливу роль, тому його створення є пріоритетним завданням автоматизації бібліотеки. Цей ресурс особливо цінний тоді, коли він знаходиться у мережі Інтернет, забезпечує цілодобовий доступ до відомостей про наявність документів у фондах бібліотеки. Нові технології опрацювання документів дозволять покращити якість електронного каталогу.

ЕК каталоги мають переваги перед картковими щодо повноти та оперативності доступу: ЕК дозволяє здійснювати багатоваріантний спосіб пошуку – за автором, назвою, видавництвом, датою публікації, темою, ключовими словами тощо; можливість надання віддаленого доступу до ЕК іншої бібліотеки за допомогою інтернет-технологій; в ЕК багатоаспектно розкривається зміст документа, стає можливим значно швидше та якісніше здійснювати пошук необхідної інформації, а також, користуючись ЕК можна створювати бібліографічні списки літератури, бібліографічні покажчики, бюлетені нових надходжень [іл. 3]; можливість доступу до ЕК та замовлення документів через сайт бібліотеки, максимальна повнота відображення фонду бібліотеки; здатність одночасно надавати кільком користувачам одну й ту саму інформацію; за допомогою ЕК краще виокремити конкретні аспекти проблеми, традиційний же каталог представляє комплекс літератури з теми. Наприклад: «комунікативна компетентність». Цю тему легко знайти в ЕК, за ключовим словом, а в систематичному каталозі виникнуть деякі труднощі. Водночас ЕК має певні недоліки: ЕК поки що не може замінити системи традиційних карткових каталогів, насамперед, у тематичному пошуку інформації. Саме систематичний каталог розкриває усю повноту змісту певної теми, починаючи від загального і завершуючи конкретним, а в ЕК наявний пошук тільки за ключовими словами, що надає велику кількість записів різної тематики. Не має альтернативи не лише систематичному, а й алфавітному каталогу – він не ураховує різне написання прізвищ авторів тощо. ЕК не перебирає на себе всі ці функції. Якщо якийсь серйозний збій у системі, то не буде працювати ЕК і, навіть може видалитись якась інформація, потрібний потужний сервер, а також антивірусні програми. У разі неправильного індексу бібліографічний запис, збережений у базі даних, залишається недоступним для подальшого використання. Але при розстановці карток у традиційному каталозі помилки в індексі стають помітними, їх легко виправити. Можливі помилки при написанні ключових слів, назви видання не дають змоги знайти потрібне видання в



Іл. 3. Інформаційний бюлетень

ЕК. Розставлені ж у традиційному (картковому) каталозі картки, дають читачам змогу не зважати на орфографічні помилки.

Ознакою якісного та своєчасного інформування користувачів є ефективне задоволення їх інформаційних запитів. Сьогоднішній читач під час пошуку інформації використовує як традиційні карткові каталоги та картотеки, так і електронні. Їх поєднання визначає успішне задоволення інформаційних потреб користувачів сучасної бібліотеки ВНЗ. Тому цей напрямок роботи залишається одним з основних у діяльності наукової бібліотеки.

Серед користувачів бібліотеки Криворізького педагогічного університету було проведено соціологічне дослідження «Взаємодія пошукових можливостей електронного і традиційного (карткового) каталогів», мета якого – визначити, яким пошуковим системам користувач надає перевагу.

Анкета

Шановний читачу!

Просимо Вас взяти участь у соціологічному дослідженні «Взаємодія пошукових можливостей електронного й традиційного (карткового) каталогів», мета якого – визначити, яким каталогам користувач надає перевагу. Ваші відповіді допоможуть визначити напрямки подальшого вдосконалення роботи з пошуку інформації в каталогах.

Заздалегідь вдячні Вам за допомогу у виявленні думки користувача.

1. Ваша стать: - чол. - жін.

2. Ваш вік: - від 18 до 35 - від 35 до 50

3. Вид Вашої діяльності

- студент - викладач - співробітник

4. Яким каталогам Ви надаєте перевагу?

- електронним - традиційним (картковим)

5. Чи влаштовує Вас кількість місць в електронній читальній залі?

- так - ні

6. Чи користуєтесь Ви допомогою чергового бібліографа під час пошуку інформації в ДПА та чи потрібні заняття з користування ним?

- так - ні - не завжди

7. Якщо так, то в якій формі проводити ознайомлення користувачів з каталогами?

- у груповій - в індивідуальній - Ваш варіант

8. Чи влаштовують Вас результати пошуку в електронному каталозі?

- так - ні - не завжди

9. Які труднощі виникають у Вас під час пошуку в електронному каталозі: за автором, назвою чи ключовими словами?

- труднощі з формування предмету пошуку

- недостатньо ключових слів

- Ваш варіант

10. Яким питанням необхідно приділяти особливу увагу при ознайомленні з електронним каталогом?

- ключовим словам
- пошуку за автором та назвою
- Ваш варіант

11. Як Ви оцінюєте якість роботи чергового бібліографа в читальній залі біля каталогів?

- 1 бал - 2 бали - 3 бали - 4 бали - 5 балів

12. Що, на Вашу думку, необхідно змінити в електронному каталозі?

Проведення соціологічного дослідження шляхом анкетування дозволило оцінити реальний стан справ у бібліотеці, щодо пошукових можливостей електронного й традиційного (карткового) каталогів.

До анкетування було залучено 65 користувачів, з них 4 викладачі (6,2 %), 3 співробітника (4,6 %), 58 студентів (89,2 %). [Лл. 4]

Отже, найбільшою категорією користувачів, яких залучили до анкетування, були студенти, адже саме вони є основним контингентом користувачів бібліотеки.

За даними дослідження 55,5 % опитаних визнали, що надають перевагу електронному каталогу, 43 % – традиційним (картковим) каталогам та 1,5 % – користуються як електронним так і традиційними (картковими) каталогами. [Лл. 5]

Перевага у використанні електронного каталогу полягає в тому, що з його допомогою можна здійснювати швидкий і результативний пошук інформації за будь-яким із елементів опису документа, а також виконувати різноаспектні читацькі запити.

На запитання «Чи влаштовує кількість місць в електронній читальній залі?» – 95,4 % користувачів відповіли «так», 4,6 % відповіли «ні».

Допомогою чергового бібліографа користуються 56,9 %, самостійно здійснюють пошук інформації – 16,9 % і 26,2 % звертаються за допомогою, але не завжди.

Користувачі вважають, що потрібно проводити заняття по роботі з каталогами: в груповій формі – 35,4 %; в індивідуальній – 41,5 %.



Лл. 4



Лл. 5

Якість роботи чергового бібліографа в залі каталогів було запропоновано оцінити по п'ятибальній системі: 47,7 % – 5 балів; 43 % – 4 бали; 6,2 % – 3 бали; 3 % – 1 бал.

Результати пошуку в електронному каталозі влаштовують – 36,9 % користувачів, не влаштовують – 10,8 %, не завжди влаштовують – 52,3 %.

У користувачів виникають труднощі при пошуку в електронному каталозі, а саме: 55,4 % користувачів вважають, що недостатньо ключових слів у базі даних, у 40,1 % виникають труднощі з формування предмету пошуку, 1,5 % вважають, що багато непотрібних ключових слів, 1,5 % не можуть знайти документ за назвою, у 1,5 % не завжди відкриває всі сторінки пошуку.

Не виникає ніяких труднощів у 1,5 % користувачів.

З наступного питання анкети «Чому необхідно приділяти особливу увагу при ознайомленні з ЕК, ми бачимо, що 58,8 % вважають, що увагу треба приділяти ключовим словам, а 41,5 % – пошуку за автором та назвою.

Узагальнивши всі названі причини незадоволеності запитів користувачів можна зробити висновок, що вони викликані відсутністю детальної інструкції з пошуку для користувачів інформації в ЕК.

Користувачам було запропоновано висловити варіанти змін в ЕК для якіснішого результату пошуку. Варіанти змін наступні: удосконалити систему пошуку інформації – 3 %; змінити оформлення самого каталогу – 4,6 %; постійно поповнювати ЕК – 10,8 %. 81,6 % користувачів задоволені пошуком в електронному каталозі.

Результати анкетування дали нам можливість проаналізувати динаміку змін, нові читацькі потреби й вирішити про перехід на якісніший рівень обслуговування у пошуку інформації.

Нині неможливо надати однозначну відповідь про переваги та недоліки традиційних паперових чи електронних каталогів. Як друковані книги та їхні електронні версії, так і електронні й карткові каталоги мають право на співіснування. Досвід бібліотечних установ свідчить, що електронні й традиційні каталоги доповнюють один одного, сприяють якісному обслуговуванню користувачів, і тому відмова від традиційних карткових каталогів нині передчасна. Традиційні каталоги будуть використовуватися упродовж тривалого часу. Потреба в них є безперечною. Час підтвердив, що інформація в карткових каталогах зберігається до і понад 100 років. Тривалість зберігання інформації в ЕК ще не є достатньо вивченою, тому має місце необхідність паралельного ведення традиційних та електронних каталогів.

Повністю відмовитись від традиційних каталогів можуть лише ті бібліотеки, які мають власні потужні автоматизовані системи і матеріальні можливості задля здійснення повної ретроспективної конверсії й підтримки необхідної кількості страхових копій ЕК. Органічне поєднання функцій традиційних та електронних каталогів потребує подальшого вивчення.

Досвід підтверджує, що лише в комплексі електронні та карткові каталоги взаємодоповнюють один одного, сприяють якісному довідково-бібліографічному обслуговуванню користувачів бібліотеки.

Список використаної літератури

1. Карачинська Е. Т. Бібліотечні каталоги : навч. посіб. / Е. Т. Карачинська, В. К. Удалова. – Харків : Основа, 1992. – 160 с.
2. Карпенко І. Інформаційно-бібліотечна система «УФД/Бібліотека» / І. Карпенко // Шк. б-ка. – 2005. – № 5. – С. 44–47.
3. Лобановська І. Удосконалення традиційних карткових систематичних каталогів / І. Лобановська, Н. Грудніна // Бібл. вісн. – 2009. – № 4. – С. 20–22.
4. Онищенко О. Каталоги – інформаційне ядро бібліотек: роль і значення в період комп'ютеризації / О. Онищенко // Бібл. вісн. – 1997. – № 6. – С. 6–11.
5. Оністрат Н. Електронні та карткові інформаційно-пошукові системи бібліотеки: питання взаємодії / Н. Оністрат // Бібл. форум України. – 2007. – № 2. – С. 14–16.
6. Осаула В. Бібліотечна картково-каталожна ера: класика інформаційно-пошукових систем в електронному середовищі сучасних бібліотек / В. Осаула // Вісн. Кн. палати. – 2009. – № 3. – С. 19–22.
7. Седих В. В. Бібліотечні каталоги як інформаційно-пошукові системи : [навч. посіб.] / В. В. Седих, Г. П. Терентьева, В. К. Удалова ; Харків. держ. акад. культури. – Харків : Харків. держ. акад. культури, 2003. – 193 с.
8. Скоробогатов В. М. Каталоги карточный и электронный: общее и особенное. Диалог профессионалов / В. М. Скоробогатов, Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2005. – № 12. – С. 15–24.
9. Сребродольська Н. В. Етапи створення електронного каталогу в НТБ Національного університету «Львівська політехніка» / Н. В. Сребродольська // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали 3-ї наук.-практ. конф. – Львів, 2011. – С. 359–368.
10. Сукиасян Э. Р. Библиотечные каталоги : метод. материалы / Э. Р. Сукиасян. – М. : Профиздат, 2002. – 192 с. – (Современная библиотека ; вып. 19).
11. Сукиасян Э. Р. Каталогизация и классификация. Электронные каталоги и автоматизированные библиотечные системы : изб. ст. / Э. Р. Сукиасян. – СПб. : Профессия, 2010. – 536 с. – (Библиотека).
12. Сукиасян Э. Р. Система каталогов и динамика развития в современной библиотеке / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2006. – № 4. – С. 18–33.
13. Сукиасян Э. Р. Электронные каталоги / Э. Р. Сукиасян // Библиотека. – 2000. – № 3. – С. 31–33.
14. Цедік Т. Світовий досвід використання карткових каталогів у період інформатизації суспільства / Т. Цедік, А. Приходько // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 10. – С. 14–16.
15. Шрайберг Я. Л. Основные положения и принципы разработки автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей : главные тенденции окружения, основные положения и предпосылки, базовые принципы : учеб.-практич. пособ. / Я. Л. Шрайберг. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Либерия, 2001. – 104 с.

Надійшла 16.05.2017 р.

Л. В. Головка,

заведующая отделом комплектования и научной обработки литературы
библиотеки Криворожского государственного педагогического университета,
просп. Гагарина, 54, г. Кривой Рог, 500086, Украина,
тел.: (0564) 71 57 34, 0671515997
e-mail: holovko.larisa@gmail.com

Г. П. Ростальна,

заведующая сектором каталогизации
библиотеки Криворожского государственного педагогического университета,
просп. Гагарина, 54, г. Кривой Рог, 500086, Украина,
тел.: (0564) 71 57 34, 0677968526
e-mail: rostalnann1208@ukr.net

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПОИСКОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ЭЛЕКТРОННОГО И ТРАДИЦИОННОГО (КАРТОЧНОГО) КАТАЛОГОВ

Статья освещает вопросы современного функционирования традиционных карточных каталогов параллельно с электронными, взаимодействие их поисковых возможностей. Вузовская библиотека есть и останется основным цен-

тром информации, призванным собирать, хранить, предоставлять пользователям необходимую информацию по их запросам. Приоритетным направлением деятельности библиотеки Криворожского государственного педагогического университета есть создание собственного электронного каталога (ЭК). Это открывает новые возможности в обслуживании пользователей, обеспечении доступности фонда.

Ключевые слова: библиотека вуза, алфавитный каталог, систематический каталог, программа «УФД / Библиотека», поисковые системы библиотеки, пользователь библиотеки, информационно-поисковая деятельность, библиотечно-информационное обслуживание.

L. V. Holovko,

Chief of the Department of procurement and scientific processing of literature Scientific Library of Kryvyi Rih State Pedagogical University, 54, Gagarin Ave, Kryvyi Rih, 500086, Ukraine, tel.: (0564) 71 57 34, 0671515997 e-mail: holovko.larisa@gmail.com

H. P. Rostalna,

Head of the Sector of Cataloguing of the library of Kryvyi Rih State Pedagogical University, 54, Gagarin Ave, Kryvyi Rih, 500086, Ukraine, tel.: (0564) 71 57 34, 0677968526 e-mail: rostalnann1208@ukr.net

INTERACTION OF SEARCH CAPABILITIES OF ELECTRONIC AND TRADITIONAL (CARD) CATALOGS

Summary

Purpose. Interaction of search capabilities of electronic and traditional (card) catalogs. Subject: search capabilities of electronic and traditional (card) catalogs and their interaction. Goal: Creating efficient search system for library information services, updating and improving the information retrieval system.

To reach this goal, following tasks are set:

- to determine the possibility of parallel functioning of electronic and traditional card catalogs, and to reveal the interaction of their search capabilities by conducting a survey via questionnaire titled «Interaction of search capabilities of electronic and traditional (card) catalogs»;
- to find out which search systems are preferred by users;
- to estimate the actual condition of search capabilities of electronic and traditional (card) catalogs in the library.

Methodology. On various stages of the survey the following methods were used: analysis and synthesis, comparison, generalization, primary sources search; sociological method (survey). These methods allowed determining, processing and ana-

lyzing the whole complex of available sources, which became an important factor of research objectivity.

Finding. Survey results allowed us to analyze the dynamics of changes, new needs of the readers, and to make a decision regarding the quality improvement of information search services.

Practical value. Creating a theoretical foundation for implementation of set tasks is the practical value of the acquired findings. Conclusions and results of the research can be used in university students', postgraduates' and professors' information search activities. Certain results of the research are used and implemented in practice of the library of Kryvyi Rih State Pedagogical University, namely at workshops on the basics of information culture (using bibliographic reference unit, information search by key words, authors and titles via electronic catalogue). Guides for users were created. Duty bibliographer's work on providing information search services for the users was improved.

Results. Consequently, the experience of the library of Kryvyi Rih State Pedagogical University's shows that both electronic and card catalogs may coexist, they complement each other, and facilitate providing quality services for the users, that's why today the discontinuation of using card catalogs is untimely. Traditional catalogs will be used for a long time. The advantage of using electronic catalogue is availability of quick and efficient information search by any element of bibliographic entry, as well as possibilities for completing various users' requests. Experience confirms that only in their unity electronic and card catalogs mutually complement each other, facilitating quality bibliographic reference services for the library users.

Results of survey via questionnaire allowed to analyze the dynamics of changes in information search activities, new readers' needs, and to make a decision regarding the quality improvement of information search services.

Key words: university library, alphabetical catalogue, systematic catalogue, software «UFD/Biblioteka», library search systems, library user, information search activities, library information services.

References

- [1] Karachynska E. T., Udalova V. K. *Bibliotechni katalogy [Library catalogs : study guide]*. Kharkiv, 1992, 160 p.
- [2] Karpenko I. Informatsiino-biblioteczna systema «UFD/Biblioteka» [Information and library system «UFD / Library»]. *Shkilna biblioteka [School Library]*. 2005, no. 5, pp. 44–47.
- [3] Lobanovska I., Hrudinina N. Udoshkonalennia tradytsiinykh kartkovykh systematichnykh katalogiv [Improving traditional systematic card catalogs]. *Bibliotichniy visnyk [Library Herald]*. 2009, no. 4, pp. 20–22.
- [4] Onyshchenko O. Katalogy – informatsiine yadro bibliotek: rol i znachennia v period kompiuteryzatsii [Catalogs as information kernel of libraries: role and importance during computerization]. *Bibliotichniy visnyk [Library Herald]*. 1997, no. 6, pp. 6–11.
- [5] Onistrat N. Elektronni ta kartkovi informatsiino-poshukovi systemy biblioteky: pytannia vzaïemodii [Electronic and card information retrieval systems of the library: interaction issues]. *Bibliotichniy forum Ukrainy [Library Forum of Ukraine]*. 2007, no. 2, pp. 14–16.
- [6] Osaula V. Biblioteczna kartkovo-katalozhna era: klasyka informatsiino-poshukovykh system v elektronnomu seredovyshchi suchasnykh bibliotek [Library card-catalogs era: classical information retrieval systems in the electronic environment of modern libraries]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty [Herald of the Book Chamber of Ukraine]*. 2009, no. 3, pp. 19–22.
- [7] Siedykh V. V., Terentieva H. P., Udalova V. K. *Bibliotechni katalogy yak informatsiino-poshukovi systemy [Library systems as information retrieval systems : study guide]*. Kharkiv, 2003, 193 p.
- [8] Skorobogatov V. M., Sukiasyan E. R. Katalogi kartochnyy i elektronnyy: obshchee i osobennoe. Dialog professionalov [Card and electronic catalogs: general and special. Dialogue of professionals]. *Nauchnye i tekhnicheskie biblioteki [Scientific and Technical Libraries]*. 2005, no. 12, pp. 15–24.

- [9] Srebrodolska N. V. Etapy stvorennia elektronnoho katalohu v NTB Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika» [Stages of creating electronic catalog in Scientific and Technical Library of National University «Lviv Polytechnic»]. *Suchasni problemy diialnosti biblioteki v umovakh informatsiinoho suspilstva : materialy III naukovo-praktychnoi konferentsii* [Materials of Third Scientific-practical Conference “Contemporary issues of the libraries in the information society”]. Lviv, 2011, pp. 359–368.
- [10] Sukiasyan E. R. *Biblioteknyye katalogi* [Library catalogues]. Moskva, 2002, 192 p.
- [11] Sukiasyan E. R. *Katalogizatsiya i klassifikatsiya. Elektronnyye katalogi i avtomatizirovannyye biblioteknyye sistemy* [Cataloguing and classification. Electronic catalogues and automated library systems : selected articles]. Sankt-Peterburg, 2010, 536 p.
- [12] Sukiasyan E. R. Sistema katalogov i dinamika razvitiya v sovremennoy biblioteke [The catalogue system and dynamics of the development in the modern library]. *Nauchnyye i tekhnicheskyye biblioteki* [Scientific and Technical Libraries]. 2006, no. 4, pp. 18–33.
- [13] Sukiasyan E. R. Elektronnyye katalogi [Electronic catalogs]. *Biblioteka* [Library]. 2000, no. 3, pp. 31–33.
- [14] Tsedik T., Prykhodko A. Svitovyi dosvid vykorystannia kartkovykh katalohiv u period informatyzatsii suspilstva [World experience of using card catalogs in the period of society informatization]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty* [Herald of the Book Chamber of Ukraine]. 2010, no. 10, pp. 14–16.
- [15] Shrayberg Ya. L. *Osnovnyye polozheniya i printsipy razrabotki avtomatizirovannykh bibliotekno-informatsionnykh sistem i setey: glavnyye tendentsii okruzheniya, osnovnyye polozheniya i predposylki, bazovyye printsipy* [Main provisions and principles for the development of automated library and information systems and networks: major trends of environment, main provisions and premises, basic principles : teaching practical manual]. Moskva, 2001, 104 p.